

sti". Ako je današnje vrijeme vrijeme "demokratizacije žudnje" koja dovodi do krize cenzure i pojave pornografije sa svrhom pretvaranja seksualnosti u potrošnu robu, kao što to smatra Brian McNair, onda je pornografizacija samo još jedan kôd. Jesu li su ga osmislile velike korporacije kako bi destabilizirale naše identitete ili se on razvija da bi u foucaultovskom smislu na nov način upravljao populacijom, samo su neka od pitanja koja nam autorica ostavlja otvorenim za daljnje promišljanje.

Na kraju možemo reći kako je knjiga *Ljubavni kôd. Ljubav i seksualnost između tradicije i znanosti* zaista značajan doprinos, ako ne i u nas temeljno štivo, za sve one koje zanima antropološka perspektiva ljubavi i/li seksualnosti. Bogata pristupima i teorijama, provokativna i (auto)refleksivna, ova knjiga čitatelja istovremeno podučava i, što je mnogo važnije, potiče na stalno promišljanje i propitivanje, kako ponuđenih teorijskih pristupa, tako i vlastitih stavova o ljubavi i seksualnosti.

Sanja Đurin

Folkloristička čitanka, Marijana Hameršak i Suzana Marjanić, ur., Naklada AGM i Institut za etnologiju i folkloristiku, Zagreb 2010., 562 str.

Kao jedina čitanka među dosadašnja četiri sveska knjižnog niza "Tragom struke" nakladnika AGM i sunakladničkog Instituta za etnologiju i folkloristiku pod uredništvom Marijane Hameršak i Suzane Marjanić objavljena je, jednostavno tako i nazvana, "Folkloristička čitanka" (FČ). Nakon kratkog uvoda urednice su čitanku razdijelile na tri dijela. U prvom se, pod naslovom "Folklor(istika), što je to?" prevelo i pretisnulo 18 članaka i poglavlja knjiga, u kronološkom rasponu od utemeljujućih tekstova Grimma i Thomsa iz XIX. st. do proširenja i redefiniranja folklor i folkloristike objavljivanih u proteklom desetljeću. Slijedi druga trećina koja pod naslovom "Folkloristika i drugi" (u smislu drugih pristupa, manjina i struka) uvrštava šest članaka, dok završna trećina pod naslovom "Folkloristika i mi" pomoću četiri domaća članka ovo polje interesa ukotvljuje u ambijentu hrvatskog čitatelja. Svaki tekst uz vlastite napomene sadrži i potrebne primjedbe prevoditelja i urednica. Osim osnovnog aparata svakog članka (napomene, bibliografija) urednice su si dale lijepog truda sadržaj prilagoditi ne samo općem čitatelju, već i napose korisno za visokoškolsku nastavu. Svaki je tekst, naime, popraćen novijom i fakultativnom bibliografijom, kratkim komentarom u kojem se čitatelj upoznaje sa strukovnim kontekstom izvornog objavljivanja teksta, kao i sažetom biografijom autora. Budući da se rijetkim autorima s po dva članka (au-

torskim ili suautorskim) ponavlja isti sažeti životopis, jasno je kako će distribucija i čitanje zadanih dijelova čitanke studentima postati lakši zadatak.

Značaj i vrijednost svakog od uvrštenih tekstova pretresani su u prikazima, polemikama i navodima na brojnim mjestima, bilo za njihova prvotna objavljivanja ili pri naknadnim uklapanjima u autorske knjige. Stoga se čini da bi primjerenija zadaća prikaza ove čitanke mogla biti ocrtavanje njezine cjeline i novo-proizvedenog dobra. Hoće li ovakva FČ biti moćnija od seminalnog uredničkog programa časopisa *Narodna umjetnost* kroz 1970-e godine i kasnije, kako s međašnim domaćim radovima tako i kao platforma za upoznavanje s dilemama stranih kolega, od važne autorske čitanke Maje Bošković-Stulli iz 1975. godine, ili od institutskog zbornika referata sa simpozija na zagrebačkom kongresu ICAES-a 1988. godine? Kao što u uvrštenom novijem članku nad folkloristikom zdvaja Dundes, pozvani prostor za prakticiranje takve literarne moći je širok. U tom smislu je uredničko krojenje po mjeri nastavnih potreba pun pogodak. Svaki budući *syllabus* posvećen folkloru ili samoj usmenoj književnosti bez ove čitanke ne bi trebao imati mjesta u nastavi. Zato je FČ čvrsta cigla na kakvoj se može graditi intelektualna zgrada razumijevanja kulturnih procesa u folkloru.

Takav osjećaj olakšanja što je upućenom suradniku folklornih skupina, nastavniku, studentu ili jednostavno znatiželjniku sada na raspolaganju i ova čitanka obično slijede i pomišljanja kakav se još sastojak u čitankinu tortu mogao umijesiti da bi bila još bolja. Za svezak koji se paginacijom približio šestotim stranicama, kojeg samo njegova meka ukoričenost smješta s ove strane granice nosivosti u intelektualčevoj ruci, takve su zamjerke tek dokona prenemaganja na kakva ne bi trebalo trošiti previše mastila i vremena. No, kako sam nedavno završio čitanje monografije o šibenskoj katedrali u kojoj autor bezodvlačno odriče mogućnost identifikacije njenih čuvenih svjetovnih kamenih portreta tek da bi na idućoj stranici iznio svoj prijedlog portretne identifikacije, tako si utvaram da bi u eventualnom budućem izdanju i povrh tih pola tisuće stranica možda bilo mjesta i za još poneku.

Za glavni nedostatak čitanke moglo bi se ustvrditi izostavljanje pravnih i konzervacijskih definiranja folkloru od vremena afričke dekolonijalizacije naovamo. Kao reakcija na traženje novih afričkih država za tržišnom zaštitom njihovog narodnog stvaralaštva prvi je zakonski predložak u Ženevi od Povjerenstva afričkih eksperata formuliran još 1964. godine, a slijed sličnih regionalnih legislativnih rješenja do vremena tuniškog zakonskog predloška o pridržanim pravima na korištenje intelektualnih sadržaja iz 1976. već se preklopio s akcijom UNESCO i WIPO nakon bolivijskog memoranduma iz 1973. godine. To je ujedno bila i geneza "nematerijalne kulturne baštine" i "kulturnog dobra" naspram "kulturnog spomenika". Folklor je dobro, kako kulturno, tako i ekonomsko i tržišno (WIPO-v vokabular za nj ima 20 sinonima), a ekspertna i administrativna prilagodba tom globaliziranom tržištu do danas je već došla nazad na svačija vrata – ono "nematerijalno kulturno dobro" koje nije uvršteno u nacionalni Registar, ne može računati na financijsku pomoć redovitog godišnjeg natječaja Ministarstva kulture. Na tom bi se pripadnom mjestu u FČ moglo čitati prvih šest stranica iz 118 stranica dugog poglavlja "Folklor", autorice Agnès Lucas-Schloetter u zborniku urednice Silke von Lewinski *Indigenous Heritage and Intellectual Property* iz 2004. godine.

Drugi je moment karakteristično hrvatski, naime, tiče se filološke interpretacije domaćeg folkloru koja je kroz protekla tri desetljeća od predavanja i članaka došla i do višestrukih knjiga, pa i drugog izdanja Belajevog *Hoda kroz godinu*. Uostalom, na naslovnici FČ je turopoljski Zeleni Juraj iz čijih je pjesama Katičić rekonstruirao domaću cjelinu temeljnog indoeuropskog mita plodnosti. Ostalo je nedotaknuto ono što je Čistov u svojem članku odsječno demarkirao spram semiotičke škole iz Tartua, no za što se nizom refleksija dogodilo da nam je u našem folkloru eruditski filolog otvorio oči. Kada se danas za potrebe svečanosti u Turopolju netko zadijeva zelenim grančicama, upućeni animatelj bi s FČ u ruci trebao biti sposoban predočiti si interpretativne implikacije ruske semiotike, jednako kao i sve što bi za lokalnu zajednicu mogle značiti nijanse iz definicije folkloru jedne akademski tako egzotične ustanove poput WTO (sporazum TRIPS). Domaći će mu biti zahvalni, a zajednici olakšano Zelenog Jurja na noge postaviti i opet – kao, uostalom, i svaki drugi svoj kolektivni kulturni izričaj.

FČ je svezak kakav je karakterom, duhom i uredničkim marom do sada snažno nedostajao. Struci može biti i pomagalom za stjecanje samopoštovanja, a društvu vrijedna stavka među intelektualnim dobrima. Lako mu je predvidjeti ulogu polazne literature u seminarima folkloristike i usmene književnosti, za kakvu je lijepo pripremljen. Sunakladnicima pripadaju čestitke za ulaženje u jedan ovakav knjižni projekt, a urednicama zahvala na pomnijvu trudu. Složenost obavljena posla daje naslutiti kako bi se u krilu istih ustanova moglo očekivati i ispunjavanje dugog leksikonskog sna, još jednog među alatima na korist društva i stručnog integriteta.

Jadran Kale

Katja Hrobat, *Ko Baba dvigne krilo: prostor in čas v folklori Krasa*, Znanstvena založba Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, Ljubljana 2010., 306 str.

Autorica je, kako i sama piše, pokušala provesti interdisciplinarno istraživanje povezujući arheologiju i folkloristiku na primjeru usmene tradicije Krasa u Sloveniji. Ova knjiga je njezin prošireni i doradeni doktorski rad kojega je obranila na Filozofskom fakultetu u Ljubljani pod mentorstvom Mirjam Mencej. Naslov knjige *Ko Baba dvigne krilo* pokazatelj je osnovnog utemeljenja knjige na usmenoknjiževnoj građi. Naime, naslov je parafrazirano vjerovanje koje u izvornom obliku glasi: "Baba je dvignila krilo, nebo se bo zjasnilo, dežja ne bo!" (str. 186). Vjerovanje koje je autorica odlučila upotrijebiti za naslov knjige povezano je s kamenim monolitima raširenim diljem Europe, koji se nazivaju *baba* ili *dida* i uz koje se vežu različita vjerovanja i obredne radnje s ciljem zaštite stoke i prizivanja nužno potrebne kiše. Upravo analizirajući fenomen kamenih *baba* autorica zaključuje ovu knjigu podijeljenu na četiri poglavlja, u kojoj pozornost usmjerava